

Handläggare
Anna Lindskog
Telefon: 08 508 25 248

Till
Socialnämnden
2021-01-26

Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS Dnr 2020/1707

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen avseende remiss om Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

Regeringen gav den 20 november 2019 Sametinget i uppdrag att utarbeta ett samlat handlingsprogram för bevarande av de samiska språken (nordsamiska, sydsamiska, lulesamiska, umesamiska och pitesamiska). I handlingsprogrammet föreslås åtgärder inom sex olika områden, en grund för de samiska språken att revitaliseras, språkliga resurser och språklig infrastruktur, en fungerande utbildningskedja, kultur, förbättrat gränsöverskridande arbete samt synliggörande och statushöjning.

Förvaltningen anser att flera av förslagen bör ha goda möjligheter att utveckla bevarandet av de samiska språken. Några av förslagen så som exempelvis skyldighet för kommuner inom samiskt förvaltningsområde att erbjuda det barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola som bedrivs på samiska inom fyra månader från att vårdnadshavaren anmält önskemål tror förvaltningen kan vara svårt att genomföra och innebära ökade kostnader för berörda kommuner.

Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat ärendet Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken för besvarande senast 2021-02-09.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden samt Bromma, Kungsholmen och Hägersten-Älvsjös stadsdelsnämnder. Ärendet har även remitterats till Sameföreningen i Stockholm.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 januari 2021.

Ärendet

Alla fem samiska språk i Sverige klassificeras som hotade. Varje generation får färre och färre talare med förstaspråkskompetens i samiska. För att förhindra denna språkbytesprocess krävs, enligt utredningen, brådskande och effektiva åtgärder på alla nivåer i hela samhället.

Regeringen gav den 20 november 2019 Sametinget i uppdrag att utarbeta ett samlat handlingsprogram för bevarande av de samiska språken (nordsamiska, sydsamiska, lulesamiska, umesamiska och pitesamiska). Bakgrunden till uppdraget är regeringens skrivelse, Nystart för en stärkt minoritetspolitik (skr. 2017/ 18:282), där regeringen gjorde bedömningen att ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken bör utarbetas och antas. Syftet med uppdraget är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Som skäl anger regeringen bland annat att det är nödvändigt att fortsatt vidta åtgärder för att vända den pågående språkbytesprocessen i Sverige.

Sametinget har i arbetet med att ta fram handlingsprogrammet valt att utgå ifrån livets olika skeden och utifrån dessa identifiera behov av åtgärder för individen, gruppen och samhället för att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Arbetsprocessen har, enligt utredningen, gett en tydlig bild av att det finns skilda behov av åtgärder under olika livsfaser, liksom behov av åtgärder inom olika sakområden såsom kultur, utbildning och hälsa.

Något som särskiljer samiskan från andra språk i Sverige är att språken är starkt påverkade av och har en nära relation till marken, vattnet och de traditionella samiska näringarna. Detta är element som i hög utsträckning är viktiga för samisk kultur och samiska individers och gruppers kulturella identitet och samhörighet. Den starka kopplingen mellan dessa element och det faktum att dessa är ömsesidigt beroende av varandra för sin fortsatta existens motiverar, enligt utredningen, att handlingsprogrammet innefattar åtgärder som sträcker sig längre än gängse språk- och revitaliseringsinsatser. Åtgärderna är i några fall mer genomgripande och syftar till att förändra strukturella utmaningar för att revitalisera och hålla samiskan levande.

Det viktigaste i en process för revitalisering är att talarna av språken och alla de andra som i någon form är bärare av samiskan ökar användningen av språken. Huvuddelen av åtgärdsförslagen i programmet avser att förändra förhållanden som indirekt eller direkt påverkar den enskilda individens möjligheter att använda, få tillgång till, revitalisera och stärka sitt samiska språk.

I handlingsprogrammet identifieras sex tematiska åtgärdsförslag.

Det första åtgärdsförslaget handlar om att lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras. Här föreslås bland annat att Sveriges åtaganden enligt Språkstadgan för de samiska språken utökas så att skyddet hamnar på samma nivå som i Norge och Finland. Vidare föreslås att en särskild lag som säkerställer urfolket samernas språkliga rättigheter tas fram, att ett särskilt språkanslag tillförs Sametinget för ansvaret att leda det samiska språkarbetet och att en kartläggning av det samiska språket genomförs.

Det andra åtgärdsförslaget fokuserar på språkliga resurser och språklig infrastruktur. Det innebär bland annat att Samiskt språkcentrums verksamhet utvidgas i fråga om närvaro i de samiska språkområdena och lokaliserar till Kiruna och Jokkmokk. Ökade resurser för verksamheten tillförs Sametinget. Utvalda kommuner, kommunala samverkansorgan eller regioner tilldelas efter ansökan resurser för att etablera och driva språkresurscentrum på lokal eller regional nivå. En översyn över den offentliga förvaltningens, däribland förvaltningsmyndigheternas, möjligheter och utmaningar att hantera de samiska språken genomförs. Översättare i de samiska språken upphandlas på statlig nivå och ramavtal för dessa översättningstjänster tas fram. När det gäller digitalisering så föreslås att befintliga uppdrag inom digitaliseringsområdet

förtydligas, både det till Skolverket och till andra, i fråga om de behov och utmaningar som finns i förhållande till de samiska språken.

Åtgärdsförslag nummer tre tittar närmare på en fungerande utbildningskedja och här konstateras att förskolans roll måste vara att redan från tidig ålder skapa förutsättningar för en funktionell tvåspråkighet. I utredningen föreslås att arbetet ska inriktas på att stärka och tillvarata den unika möjlighet som sameskolan, samiska förskolor och tillhörande verksamheter kan erbjuda för att ge samiska barn och unga en god utbildning anpassade efter samiska behov och önskemål. Bland annat föreslås att det införs en skyldighet för kommuner inom förvaltningsområdet att erbjuda det barn vars vårdnadshavare begär det plats i förskola som bedrivs på samiska inom fyra månader från att vårdnadshavaren anmält önskemål.

Åtgärdsförslag nummer fyra fokuserar på kultur och här föreslår utredningen bland annat att Sametinget ges i uppdrag att utreda och föreslå hur det statliga ansvaret för samiska kulturarv i Sametingets regi kan organiseras och finansieras. Vidare föreslås att Sametinget ges i uppgift att samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om de samiska språken samt samiska dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige.

Det femte åtgärdsförslaget handlar om förbättrat gränsöverskridande arbete mellan berörda länder i frågor som rör det samiska språket.

Åtgärdsförslag nummer sex fokuserar på synliggörande och statushöjning där man önskar stärka de samiska språkens status bland allmänheten genom attitydförändrande insatser. Här föreslås även att språk införs som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen och att förvaltningsmyndigheter uppmuntras att vid rekrytering och lönesättning ange kunskaper i samiska som krav eller merit, på motsvarande sätt som andra specialkunskaper.

Åtgärdsförslagen som anges i handlingsprogrammet anses inte tillföra någon extra kostnad för socialtjänsten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att flera av förslagen som lämnas i handlingsprogrammet kan leda till bättre bevarande av de samiska språken. Några av förslagen kring kultur och utbildning kan

innebära ökade åtaganden och kostnader framförallt för kommuner som är samiskt förvaltningsområde men då socialtjänst inte berörs i samma omfattning överlämnar förvaltningen besvarande av dessa frågor till utbildnings- och kulturnämnden.

Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken.